

1

Стаття “Мартін Лютер як Марк Цукерберг”

Джерело: польське видання Polityka, автор Едвін Бендик, 23 січня 2018

<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/1734968,1,marcin-luter-owczesny-mark-zuckerberg.read>

Для учнів переклад цієї статті українською мовою на сайті Главком

Мартін Лютер як Марк Цукерберг

Історію краще почати з її найлегендарнішого моменту: 31 жовтня, виконуючи треби у Віттенберзі, Мартін Лютер, августинський монах, прибив на дверях замкової церкви 95 тез про відпущення гріхів. Себастьян Дуда, автор книги «Реформація. Революція Лютера» (вид «Helion», 2017), переконує, що ця подія не була лише сконструйованим на потреби історії міфом, а дійсно відбулася, що підтверджують відповідні джерела. Але релігійну революцію ініціював, прецінь *(адже, все-таки - прим. ред.)*, не геппенінг *(вид мистецтва, - певна форма дій, акцій, учинків, під час яких митці намагаються залучити глядачів до гри, сценарій якої намічений тільки приблизно - прим. ред.)*, розіграний спільно із Йоганном Агріколою. Лютер вміло зібрав плоди інтелектуального ферменту, який дозрівав в Європі вже десятки років, і важливу причину якого була зіпсованість кліру.

Себастьян Дуда робить з дозрівання реформи контекст, що дозволяє краще зрозуміти справу самого Лютера, яка невідомо чи прозвучала би з такою силою, коли б не жертва сто років перед тим Яна Гуса. Лютер, кидаючи виклик папству, не міг передбачити наслідків своєї діяльності, однак був упевнений, що починає смертельно небезпечну гру. Чому саме він домогся успіху, а Гус увійшов в історію як мученик?

Жоден відповідальний історик не наважиться вказати одну причину, яка зумовила складний історичний процес — він був спів-творений не тільки священиками, а й належав до сфер політики, культури й економіки. Однак у цій гушці в середині XV століття з'являється новий чинник — винахід друку зі змінним шрифтом Йоганна Гутенберга. Це саме той якір, яким скористався Ендрю Петтеґрі, автор другої знаменитої історії Мартіна Лютера та реформації під назвою «Бренд Лютер. Про те, як нікому не відомий чернець змінив своє маленьке містечко у видавничий центр, став найзнаменитішою особою в Європі і започаткував реформацію» (вид. «Krytyka Polityczna», 2017).

Петтеґрі показує, що Лютер не обмежився лиш виробленням критичної доктрини та ідеї на оздоровлення релігійного життя. Овшім *(авжеж - прим. ред.)*, його теологічна рефлексія мала ключове значення, однак цього було недостатньо для досягнення успіху. Потрібна була ефективна комунікаційна стратегія. Мартін Лютер виявився майстром нових медіа початку XVI ст., на кшталт сучасного нам Марка Цукерберґа, творця Facebook. По-перше, він натрапив на неочевидну ідею друкувати свої роботи німецькою мовою, а не використовуваною в інтелектуальних диспутах латиною. Цим рішенням він відразу збільшив коло потенційних читачів.

Лютер замінив доволі сокирне на переломі XV—XVI ст. друковане медіа на інструмент живої публічної дискусії, що залучала не тільки освічену еліту, а й усіх, хто вміє читати. Відсталий станом на 1517 рік Віттенберґ за кілька десятиліть став найважливішим видавничим осередком Німеччини. Між 1502-м а 1516 роками друкарі з Віттенберґу видали 123 книжки з доволі хирлявими накладом. А в період 1517—46 рр. з'явився 2721 твір загальним накладом 3 млн примірників! Кожна третя публікація — авторства Мартіна Лютера.

Мартін Лютер принагідно став кимось на кшталт теперішньої зірки, став найвідомішою особою в імперії. І саме ця популярність, переконує історик, захистила його в 1521 році — при конфронтації з імператором під час сейму в Вормсі він не розділив долю Гуса. Медійна революція Лютера, у свою чергу, підготувала ґрунт для майбутнього розвитку преси, про що Петтеґрі пише в інших своїх роботах. Роки

релігійних диспутів, що йшли в реформаційних памфлетах (Flugschriften), розбудили апетит публіки на постійне продукування нових текстів. Попит швидко заповнили матеріали іншого змісту: новини з полю бою, описи злочинів, сцени з життя королів. Цим всім донині живуть масові медіа. Масова комунікація національними мовами уможливила виникнення громадської думки і нового виду спільноти — народу.

Ендрю Петтеґрі у своїй книжці показує, що Мартін Лютер був не тільки релігійним революціонером, який заснував протестантизм, але також і творцем сучасності яко епохи, в якій основною рушійною силою є масова комунікація через медіа, що залучає учасників.

Sebastian Duda, Reformatcja. Rewolucja Lutra, Helion 2017

Andrew Pettegree, Marka Luter. O tym, jak nikomu nieznany mnich zmienił swoje niewielkie miasto w centrum wydawnicze, zaistniał jako najślawniejsza osoba w Europie i zapoczątkował reformację, Krytyka Polityczna 2017

Edwin Bendyk

Początki nowoczesności

Polityka, 24.01.2018

Зреферував О.Д.

2

Стаття “500 років Реформації: ідеї, що змінили світ”

Джерело: Мадві Рамані, британське видання BBC Travel, 24 жовтня 2017

<http://www.bbc.com/travel/story/20171023-how-martin-luthers-ideas-lived-500-years>

Для учнів переклад цієї статті українською мовою на сайті Бі-бі-сі Україна

500 років Реформації: ідеї, що змінили світ

Головною пам'яткою німецького містечка Віттенберга є двері Замкової церкви, до яких за легендою Мартін Лютер прибив таблицю зі своїми 95 тезами. Це сталося 31 жовтня 1517 року. Трактат жорстко розкритикував практику індульгенцій (відпущення католицькою церквою гріхів за гроші), поставивши під сумнів багатовікові переконання та традиції.

Віттенберг називають колискою Реформації, а Мартіна Лютера - її батьком Проте двері, які сьогодні прикрашають Північний портал церкви, це не ті, на яких Лютер вивісив свій маґнум опус. Оригінальні дерев'яні двері знищено пожежею у 1760 році під час Семирічної війни. На їхньому місці тепер стоять міцні бронзові з витисненими на них тезами латинською мовою. Слова увіковічені в металі та часі, вагомі та переконливі. Слова, які, казав Лютер, здатні зворушити.

Університетське містечко населяли великі розуми того часу, які щодня стикалися один з одним на вузьких вуличках Віттенберга і мали змогу обмінюватися думками.

Поширенню ідей Лютера сприяла й революція в медіа-технологіях - винахід друкарської машини.

Як пояснює заступник куратора Нью-Йоркської Бібліотеки та музею Морґана Джон Т. Маккілєн, «Лютер писав стислі, лаконічні тексти у вигляді брошур на 8-16 сторінок, які можна було швидко друкувати та легко розповсюджувати.» Без друкарського верстата Реформація ніколи не стала би історичною подією такого масштабу», - додає він.

Ідейний лідер першої революції ЗМІ, Лютер чудово розумів, як використати мову, музику та зображення для поширення своїх ідей. Він почав публікувати свої твори німецькою (а не латиною), дотепною народною мовою, прикрашаючи їх ілюстраціями. Він зробив музику невід'ємною частиною оновленого релігійного культу, завдяки чому Лютера також вважають батьком протестантського хоралу.

Він мріяв зробити текст Біблії зрозумілим кожному і переклав його яскравою розмовною мовою.

Лютеру довелося об'єднати безліч німецьких діалектів, і таким чином він заклав основи сучасної літературної німецької мови. Інтерес до народної мови вплинув й на розвиток інших національних мов.

Лютер прагнув об'єднати всіх у лоні однієї реформованої церкви, але його ідеї мали наслідки, що вийшли далеко за межі того, про що він мріяв чи міг собі уявити.

«Лютер об'єднав німецьку мову, але його релігійні погляди розкололи суспільство, і цей розкол болісно відчувається й сьогодні. Словесна війна вилилася у війну релігійну», - пояснює доктор Александр Вебер з кафедри культур та мов у лондонському коледжі Біркбек.

Він говорить про релігійні конфлікти, що сколихнули Європу в 1524-1648 роках. На місце єдиної церкви прийшли конкуруючі реформатські течії. Політичні союзи часто формувалися на основі конфесійної єдності, а меншин переслідували всі разом.

У наслідок цього відбулися кілька хвиль міграції.

Певною мірою Лютера можна порівняти з Едвардом Сноуденом. Обидва поставили власні переконання понад усе і кинули виклик найвпливовішим правителям свого часу. Вони звинуватили їх у зловживанні владою, використавши найсучасніші технології комунікації.

3

Стаття **“Велика реформа. Протестантська революція Мартіна Лютера змінила не тільки церкву, а й всю західноєвропейську цивілізацію”**

Джерело: Андрій Юхименко, Новое время, Україна, 3 листопада 2017 <http://bit.ly/38Mn2T2>

Велика реформа. Протестантська революція Мартіна Лютера змінила не тільки церкву, а й всю західноєвропейську цивілізацію

Революція змінила не тільки церкву, а й змусила людей багато працювати та займатися бізнесом

500 років тому скромний чернець-августинець, син рудокопа одним помахом молотка змінив західну цивілізацію. Звали його Мартін Лютер, і 31 жовтня 1517 року він прибив на дверях церкви у німецькому місті Віттенберг текст своїх 95 тез. У них він закликав до дискусій з питань віри в католицькій церкві. Всього лише.

Реформація дала поштовх розвитку економіки, освіти, національних мов, відокремила церкву від держави і підвищила статус жінок у суспільстві. Багато що з того, що сьогодні називається європейськими цінностями, спочатку проповідувалося реформаторами церкви.

Найчастіше появу тез пов'язують з тим, що Лютер боровся з індульгенціями, тобто, кажучи сучасною мовою, «довідками» про відпущення гріхів, які видавалися парафіянам церкви за гроші.

Лютер же обурився лише після того, як дізнався, що домініканський монах Йоганн Тецель став продавати однотипні індульгенції всім бажаючим, не піклуючись про те, чи пройшли вони сповідь і чи покалися.

Але католик Лютер в своїх тезах підняв і інші церковні питання. І при цьому зовсім не збирався розколювати католицький світ. Хоча і критикував папську владу.

У підсумку в 1520 році папа римський Лев X зрадив Лютера анафемі, а роком пізніше критика церкви ще й визнали єретиком. І тільки завдяки заступництву саксонського курфюрста Фрідріха III Мудрого йому вдалося зберегти життя. Лютер продовжив свою реформаторську діяльність, переклав Біблію німецькою мовою і заклав основи того, що сьогодні називається протестантизмом.

Релігія приземлених

Для більшості європейців за часів Лютера життя сприймалося чимось на зразок відбування тюремного покарання перед тим, як потрапити на небеса. Вищий стан купався в розкоші за рахунок простого люду. Але навіть це вважалося мирським заняттям. Багато хто бачив ідеал в релігійному покликанні: стати священиком або ченцем вважалося більш престижною справою, ніж займатися ремісництвом або сільським господарством. А фінансові операції, особливо видача позик під відсотки, були аж ніяк неможливими для християнина.

Римська католицька церква наставляла, що добрими справами можуть бути тільки церковні заняття: молитва, паломництво, проповідь. Всяка інша праця вважалася покаранням, яке Бог наклав на людину через гріхопадіння. Більше того, церква вчила тому, що потрапити на небеса можуть ті, хто заслужив це добрими справами. І ремесло в їх число не входило.

Лютеранська реформація змінила ситуацію, по суті, давши поштовх розвитку капіталізму. По-перше, ключовим вченням Лютера була доктрина про Спасіння тільки по вірі — тобто про те, що людина виправдана перед Богом виключно через віру в жертву Ісуса Христа. А по-друге, вона стверджувала, що добрі справи є підтвердженням цієї віри, а саме говорять людині про те, що вона буде на небесах.

Лютеранство також відділяло церковну владу від світської, проголошуючи світський суд, державні

установи та інститути такими, які покликані виконувати волю Божу на землі. Вчення це не могло не сподобатися німецьким князям, які прагнули звільнитися від панування церкви.

За церквою же Лютер залишав проповідь слова Божого і таїнства.

Ще більш радикальними були погляди іншого церковного реформатора тієї епохи —француза Жана Кальвіна, який по-своєму реформував католицизм, перебуваючи в швейцарській Женеві. Завдяки Кальвінові місто перетворилось на строгий зразок християнського протестантства. Там можна було потрапити до в'язниці, навіть просто вилаявши коня.

Кальвін вчив подвійному приреченню: мовляв, Всевишній з самого початку визначив, хто буде на небесах, а хто — в пеклі. І ознакою того, що людина обрана небесами, реформатор вважав успіх в повсякденних справах.

Крім того, «женевський тато», як тоді називали Кальвіна, проголосив: лихварство, або віддача грошей в позику під відсоток, не є гріхом. Більш того, гріхом стала вважатися ситуація, коли хтось може заробити, але не робить цього.

Прагнення людей підтвердити своє спасіння призвело до того, що віруючі почали працювати по шість днів на тиждень, не покладаючи рук.

Жіноче питання

Лютеру часто приписують слова, що жінка повинна знати лише три речі: церкву, кухню і дітей. Однак в результаті його вчення послужило поштовхом до звільнення церкви від забобонів середньовічного чоловічого шовінізму.

В 1520-му Лютер проголосив тезу про скасування чернецтва. Воно не згадувалося в Біблії, а тому на лютеранських територіях монахам дозволялося вільно залишати монастирі.

Ці ідеї поширилися і на католицькі землі, в тому числі в монастир, де перебувала його майбутня дружина Катаріна фон Бора. В результаті постачальник продуктів в цей монастир таємно — в бочках з-під води або оселедця — вивіз в Віттенберг, «на свободу», 12 монахинь.

Більшість черниць після таємного переїзду видали заміж «за гідних молодих людей». Але Катаріна залишалася одна. Коли вона зустріла Лютера, то сказала йому, що вийде заміж за нього. Лютер спочатку розсміявся, але зрештою справа закінчилася шлюбом.

Катаріна з того моменту грала помітну роль в житті чоловіка. Вона народила йому шістьох дітей, працювала по господарству і допомагала в церковних справах, а також брала участь в дебатах, які велися латинцею.

Дружина Лютера була також більш практичною в життєвих питаннях і наполягла на тому, щоб Лютер брав гонорари за свої публікації. Крім цього, Катаріна добре знала німецьку і допомагала Лютеру в перекладі Біблії.

Школа життя

Шкільна наука перетворила Лютера на прихильника освіти. А тому його послідовники створили систему освіти для дітей за рахунок муніципальних грошей. Але, що набагато важливіше, лютерани ще й вважали, що в школах потрібно вчити не тільки релігійного благочестя, а й розвивати ерудицію.

4

Стаття **“95 тез Мартіна Лютера: боротьба зі зловживаннями у XVI столітті”**

Джерело: Маттіас фон Гельфельд, Німецька Хвиля, Німеччина, 31 жовтня 2017

<http://www.dw.com/uk/95-тез-мартіна-лютера-боротьба-зі-зловживаннями-у-xvi-столітті/a-36213707>

95 тез Мартіна Лютера: боротьба зі зловживаннями у XVI столітті

Мартін Лютер прагнув лише реформ всередині Церкви, але став борцем зі зловживаннями католицької церкви, заснував нову християнську конфесію та змінив розвиток політичної думки в Європі.

Мартін Лютер (1483-1546) був проповідником у міській церкві Віттенберга й спершу не мав жодного наміру йти проти рідної католицької церкви. Серед парафіян він користувався популярністю за красномовство та побожність, а у проповідях часто розмірковував про те, в яких відносинах перебувають людина і Бог.

Критик зловживань церковників

Мартін Лютер здійснив справжню революцію, бо по-новому розтлумачив Євангеліє. Лютер вважав, що джерелом віри може бути виключно Біблія, і далі Лютер стверджував, що порятунок Душі можливий лише за Божої милості.

Розпочалася вся ця «реформація» внаслідок того, що по всій Європі почався розквіт торгівлі індульгенціями. Офіційно гроші мали піти на будівництво нового собору Святого Петра в Римі. А неофіційно - ще й на підтримку розкішного життя Папи Римського Лева X (1475-1521), який завжди потребував грошей.

Пишучи свої знамениті 95 тез у Віттенберзі, Лютер мав намір лише викоринити зловживання всередині Церкви. Він аж ніяк не планував розпочинати конфлікт з Папою Римським, а про заснування власної Церкви навіть не йшлося. Саме тому занотовані 31 жовтня 1517 року тези він не прибив до воріт церкви у Віттенберзі, як стверджують легенди, а розіслав друзям «для обговорення». Та тези вмить стали надзвичайно популярними і перетворили Лютера, який намагався лише протидіяти зловживанням у Церкві, на революціонера, котрий так сколихнув середньовічний світ, що це вплинуло на всю подальшу долю Європи.

Державна немилість - Лютер не відмовляється від своїх тез

Папа Римський Лев X оголосив Мартіну Лютеру анафему, відлучив його від церкви і навіть домігся засудження Вормським рейхстагом в квітні 1521-го року. Та все даремно. У Вормсі Лютер не відмовився від своїх тез. Тож рейхстаг оголосив ченця державним злочинцем. Він опинився поза законом.

Рятуючись від інквізиції, Лютер користувався не лише допомогою населення, але й - підтримкою курфюрста Фрідріха III Саксонського Мудрого (1463-1525). За його наказом його сховали, при чому навіть курфюрст не знав, де перебуває опальний богослов. Під іменем «Юнкер Йорг» Лютер опинився у Вартбурзі, де й переклав Новий Заповіт німецькою мовою.

Релігійний конфлікт вилився в Тридцятирічну війну (1618-1648), після якої в Німеччині, а згодом й в інших європейських країнах, католицьку й лютеранську доктрини визнали рівноправними.

